

Bárður S. Nielsen
Edmund Joensen
Kaj Leo Holm Johannesen
Helgi Abrahamsen
vegna Sambandsflokkin

Løgtingið

Løgtingsmál nr. 75/2018: Uppskot til samtyktar um sundurskiljing av netinum hjá SEV soleiðis, at netparturin verður ein sjálvstøðug eind

**Uppskot
til
samtyktar**

Løgtingið heitir á landsstýrið um at leggja fyri Løgtingið frágreiðing um, hvussu netið hjá SEV kann verða skilt frá hinum virkisøkinum soleiðis, at fult gjøgnumskygni verður í kostnaðinum av netpartinum.

Viðmerkingar

Endamálið við uppskotinum er at tryggja javnbjóðis kapping av framleiðslu og sølu av elveiting í Føroyum.

Visjón 2030

Fyri at náa málinum um einar grønar Føroyar í 2030 skulu rættuliga stórar íløgur gerast í elorku-økið, bæði á framleiðslusíðuni og í netpartinum. Skal hetta málið náast, er neyðugt at øll segl verða sett til, bæði vinnuligt og politiskt.

Tað eru fleiri veitarar, ið siga seg verða til reiðar við nýggjum loysnum, bæði í framleiðslu og sölupartinum. Fortreytin fyri hesum er, at tað er fult gjøgnumskygni á økinum, soleiðis at allir veitarar hava somu atgongd til netið fyri sama prís.

Ein av hornasteinunum í framburði er kapping, og kann í hesum sambandi vísast á, hvussu stórir framburðurin hevur verið á teimum økjum, har virkseimið er lagt um og fortreytirnar fyri kapping eru skaptar.

Síðan vit hava skapt neyðugt gjøgnumskygni og fortreytir fyri kapping á tryggingar- og teleøkinum, eru prísir og tænasta betrað munandi.

Marknaðargerðin hevur skapt nýggjar møguleikar og tænastur, og hevur verið til stórt gagn fyri allar føroyingar og betrað kappingarførið hjá føroyskari vinnu.

Á sama hátt vil ein marknaðargerð av el-marknaðinum verða við til at skapa nógv fleiri móguleikar fyri orkuloysnum, og geva bæði privatum húsarhaldum og vinnuni nógv fleiri tilboð um bíligari orku, samstundis sum útboðið av orkuloysnum fer at økjast munandi.

Orkuráðstevnan 2017

Tað kom týðiliga fram á orkuráðstevnuni, sum Sambandsflokkurin skipaði fyri á vári 2017, at um grøna málið skal náast, er neyðugt við eini liberalisering av elmarknaðinum í Føroyum. Skulu skapandi kreftirnar sleppa fram at og veruliga sleppa at útfolda seg, er neyðugt at opna dyrnar og loyva privatum aktørum inn á marknaðin. Verandi skipan er alt ov stírvín.

Ein marknaðargerð av orkuøkinum vil veruliga seta ferð á menningina, og vil hetta samstundis skapa nógv nýggj stórv innan orkuøkið.

Spurningurin um liberalisering av el-orkuøkinum er í veruleikanum ein spurningur um, hvat samfelag vit ynskja at hava. Skulu vit hava frælsi og fríar vinnukarmar, har fyrítøkurnar á orkuøkinum eru við til at skapa menning og vøkstur og flyta okkum móti einum grønar samfelag, ella skulu vit hava eitt samfelag við einkarætti (monopoli) á orkuøkinum, har lítil og eingin framgongd er móti grønu kósini.

Hví liberalisera?

Ein liberalisering av elmarknaðinum í Føroyum er í sjálvum sær ikki eitt endamál, men endamálið er at skapa eina produktiva og effektiva elframleiðslu, sum hevur við sær, at privati brúkarin, tað almenna og vinnan fáa ein bíligari og kappingarføran elprís.

Harafturat vil ein liberalisering hava við sær, at framleiðsla og móttøkuskipanir fyri elorku kunnu útbyggjast munandi skjótari og sostatt fylgja tí grønu kós, sum tær almennu Føroyar hava sett sær fyri.

Framtíðar fyriskipan av elorkuøkinum

Vanliga verður elmarknaðurin skildur sundur í 3 partar:

1. Framleiðsla
2. Net
3. Søla

Ein týðandi partur er at tryggja gjøgnumskygni av marknaðinum av elveitingini, har framleiðslan og sølan kunnu vera eitt bland millum alment og privat, meðan netparturin verður hildin á almennum hondum og skal virka meira óheft enn í dag.

Við einari marknaðargrunndaðari skipan sleppa privatir aktørar at virka á framleiðslu-marknaðinum, og vísa royndirnar úr øðrum londum, at hetta vil hava við sær rationellari, effektivari og bíligari elframleiðslu, til fyrimuns fyri húsarhaldini og vinnuna. Samstundis skapar tað móguleikar í söluliðnum, at nýggj tilboð og produkt koma á marknaðin, sum eisini er til fyrimuns fyri samfelagið, húsarhaldini og vinnuna.

Tað er umráðandi, at tilgongdin verður gjørd við øllum viðkomandi áhugabólkum sum viðspælarum. Tí eiga t.d. kommunurnar, sum í dag eiga, reka og stýra meginpartinum av allari elorkuframleiðslu í Føroyum, eisini at fáa ein týðandi leiklut í eini komandi nýggjari elorkuskipan fyri Føroyar. Harafturat mugu nógv fleiri vinnurekandi aktørarar sleppa fram at framleiða elorku til føroyska marknaðin, eitt nú fyri at náa høga málinum um einar grønar Føroyar í 2030.

Viðmerkjast skal, at í eini komandi nýskipan av elorkuøkinum eigur alla tíðina at vera fokus á, hvat tænar brúkarar best og verður bíligast í framtíðini, tá talan er um elorkuveiting. Eisini eigur fokus at vera á umstillingina frá olju- til vindorku - grøna kós.

Altjóða gongdin

ES-londini hava samtykt, at eitthvørt orkukervi, sum fer upp um ávíst mark (500 GWh), skal liberaliserast og marknaðir minni enn 500 GWh eru eisini egnaðir til liberalisering, men tá er tað á sjálvbodnum grundarlag.

Føroyar liggja í løtuni á umleið 350 GWh og við stóru útbyggingunum á ravmagnsøkinum komandi árinum, fara vit upp um 500 GWh-markið um fá ár.

Tí er tað eyðsýnt, at tá ES kann krevja eina liberalisering við 500 GWh, letur tað seg sjálvsagt væl gera at liberalisera føroyska elmarknaðin longu nú - marknaðurin er ríkiliga stórur.

Einasti spurningur er tískil, hvussu ein liberalisering skal fara fram. Tað eru fleiri boð upp á loysnir um tilgongdir at liberalisera. Tí verður her í uppskotinum lagt upp til, at landsstýrið kann kanna og leggja fram frágreiðing um, hvør tilgongd er best hóskeilig til, hvussu netið hjá SEV kann verða skilt frá hinum virkisøkinum soleiðis, at fult gjøgnumskygni verður í kostnaðinum av netpartinum.

Á Løgtingi, 2. november 2018

Bárður S. Nielsen

Edmund Joensen

Kaj Leo Holm Johannesen

Helgi Abrahamsen